

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויחי ■ ח' טבת ה'תשע"א ■ 15.12.2010 ■ גליון מס' 100 ■

תפוצה לכל
קהילות ישראל

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה
ע"י לחיצה על שמה.

גשם, שריפה ונוכחות ה'

לפני כמה ימים, פורסמה תגובתו של הרב משה ליכטנשטיין, אחד מראשי ישיבת הר עציון, לקביעת תענית על עצירת הגשמים... המשך בעמ' 2

אפרים ומנשה

הבכור והנבחר לא תמיד הולכים שלובים כאחד במקרא, ופעמים רבות ההיפך הוא הנכון, רבים המקרים בהם דווקא הצעיר הוא שנבחר... המשך בעמ' 4

שו"ת קיי

שאלה: האם הייתי צריכה לקחת את חבילת הכסף או לתת לה להישרף ח"ו?... המשך בעמ' 6

סיפור אלה

שר חכמי הקבלה

הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממנוקאטש זיע"א כותב בספרו "חיים ושלוש": "ובשנה הזאת בימות החורף... המשך בעמ' 4

שביבים

- להיוולד על קידוש השם
- הקשורים ב"קליפות"
- והווה דן את כל האדם לכף זכות
- אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל
- חיים של מסירות נפש
- מגורים בעיר מופגזת

המשך בעמ' 7

המאמר המתפרסם להלן הוא פרי עטו ותפיסתו התורנית של הרב משה ליכטנשטיין הי"ו מהצוות התורני של ישיבת הר עציון. דבריו של הרב ליכטנשטיין, שתמציתם ראו אור ב"מצב הרוח" עוררו זעזוע ותמיהה בחוגים תורניים לא מעטים. כאן מתפרסם המאמר כולו. תגובה למאמרו של הרב ליכטנשטיין מתפרסמת בגיליון זה על ידי הרב יעקב מאיר הי"ו, בעבר מרבני הקיבוץ הדתי וכיום רב קהילת "לכו ברננה" ברעננה.

לכבוד יקירי,

שמחתי לקבל את בקשתך לקבל הבהרות על העמדה שהבעתי הבוקר במסגרת חוג "עיון תפילה" בדבר ההצעה לקיים תענית גשמים מחר. היות ולא נוכחתי בחוג, ביקשת לשמוע את עמדתי מכלי ראשון, ואעשה זאת בחפץ לב, אך גם אנצל את ההזדמנות לעודד אותך להצטרף אלינו ולהשתתף מדי בוקר בחוג העוסק בעיון תפילה, לימוד אשר חז"ל הפליגו בשבחו וחשיבותו.

אפתח במסירת מודעא. חז"ל במשנה ובגמרא בסנהדרין אסרו לדיין שעמדו לא התקבלה לפרסמה כדעת מיעוט אלא עליו להיות נאמן לשותפיו ולהתייצב מאחריהם, ואם לא עשה כן, עליו נאמר "הולך רכיל מגלה סוד". במקרה דנן, בקשתי רשות לפרסם את דעתי והפרסום נעשה על דעת עמיתי, אך לא מטעם מחילה אני רואה עצמי רשאי לגלות את עמדתי אלא מסיבה עקרונית יותר והיא שהסוגיא הנ"ל עוסקת בהכרעה משפטית בבית דין ולא בשאלה חינוכית וערכית. מבחינה משפטית, ביצור סמכות בית הדין כלפי הנידונים ועמידה תקיפה על הסמכות של מוסד בית הדין הנגזר מן הכלל של "אחרי רבים להטות" מחייב התייחסות כל הדיינים כחומה בצורה מאחרי פסר הדין. בשאלות חינוכיות, המצב שונה. ישיבת הר עציון בנויה על הנחת היסוד שריבוי דעות והצגת עמדות מנוגדות בפני תלמידיה, תוך כדי שיתופם בלבטים הרוחניים והחינוכיים, מפרה את הדעת ותורמת לעבודת ד', ושרב התועלת בהצגת עמדות שונות על פני הנזק. לכן, רציתי להביע את עמדתי בפני התלמידים ולכן הסכימו עמיתי לכך.

להלן, עיקרי הדברים:

א. חוסר סכנה. אפתח באמירה בוטה המציגה את האבסורד בעיני בתענית על הגשמים בימינו והיא שמגוחר להתענות על גשם כאשר הממטרות בישיבה, בבתי הרבנים, התושבים והגינות הציבוריות - די באתרא קדישא הדין ודי בכל אתר ואתר - פועלות כסדרן. וכי האיך ניתן להתענות על מיעוט גשמים כאשר ממשיכים להשקות את גינות הנוי וכיצד ניתן לפתוח את ארון הקדש ולזעוק על חוסר במים כאשר לא נעשה כל מאמץ רציני לצמצום צריכת המים?!

באופן מהותי יותר, הענין הוא שמסכת תענית מתיחסת למציאות שבו מיעוט גשמים מהווה סכנת חיים, פשוטו כמשמעו, והתענית על הגשם היא תפילה על הישרדות באופן הברור ביותר. בעולם שאין בו תחבורה ממונעת, יכולת הובלת מים ומזון למרחקים וקירור, העדר מטר פירושו רעב, בצורת ומוות ר"ל. אם אין שתיה לאדם ולבהמה ואין מזון ומרעה, ישנה סכנת חיים. ואולם, במציאות המודרנית, בו ניתן להתפיל מים ולייבא אוכל, אין המדובר על קיום אלא על כסף או שפע. התפלת מים עולה כסף, אך היא מסירה את איום התמותה.

לאמיתו של דבר, משבר המים המתמשך במדינה איננו משבר של קיום אלא משבר של רמת חיים. אם נייבש את גינות הנוי, נוותר על הבריכות והממטרות, נאבד דברים חשובים המרחיבים דעתו של אדם, אך לא נעמיד את קיומו בסכנה. לכן, במידה רבה, מדובר על רמת חיים, דבר אשר בגינו ניתן לקוות ליותר גשם, אך אין זה מוצדק לגזור תענית בהעדר המים לקיום רמת החיים הנוכחית. במלים פשוטות, התענית היא מענה לסכנה, ובמציאות המודרנית, הסכנה שהיתה בזמן חז"ל מהעדר גשם איננו מאיים עלינו.

ב. "גשמים היינו פרנסה". לאמיתו של דבר, קיימות שתי אסכולות מדוע חז"ל תיקנו תעניות לגשמים: א. הגשם הוא סימן להשגחה אלוקית על עם ישראל, ובהעדר הגשם ישנו סימן של גזירה משמים.

להתפלל מחר מתוך תחושת מצוקה וצרה, ויכולו לומר בשכנוע "כי בצרה גדולה אנחנו", הלא איננו חיים או מרגישים כך. לו היינו מרגישים שאנו בצרה גדולה, כמו למשל בעת מלחמה, אזי העיתונות היתה עוסקת בכך בכותרות הראשיות, היה עיסוק ציבורי מסביב לשעון במשבר וכו'. ואולם, למרות כל הענין בגשם, עדיין נמצא אותו מקופל בתוכי העמודים הפנימיים, הרחק מן הכותרות ובמקום פחות בולט מנתוני הבורסה או שערי החליפין.

לשם השוואה, אדם המתפלל על חולה בתוך ביתו, אכן מתפלל מנהמת לבו ומתוך תחושת מצוקה. אם נלך לחדר המתנה שמחוץ לחדר ניתוח או תתפלל מנחה-מעריב בבתי הכנסת השוכנים בתוך בתי החולים, נוכל לחוות את טעמה של תפילה בעת צרה הנעשית מעומק הלב, אך חוששני שלא כך הם פני הדברים ביחס לגשמים. מי שזוכר את התפילות בעת מלחמה או מציאות בטחונית קשה, מבין שגם הן מבטאות עצמות שאיננו מגיעים אליהם ביחסנו לגשם. נאמנם, תוכל להקשות עלי מן התפילות בד' תעניות, אך יש להשיב על כך, ואכמ"ל.

ה. אינפלציה. ואם תשאלני, איזו נזק יש בתענית, אך אם אין היא בעצמות הנזכרות, אזי התשובה היא מלה אחת - אינפלציה. כשם שאינפלציה מהווה סם המוות לערך הכסף, כן הדבר בדברים רוחניים. אין לך אויב גדול יותר לעשייה החינוכית והחוויה הרוחנית מאשר האינפלציה והזילות הנלווית לה, ולכן יש להישמר ממנה מכל משמר. במקום ספק - המעט בתעניות ועצרות תפילה ואל תרבה בהן, כי רב הנזק מן התועלת.

ו. מעמד הרבנות הראשית. לא ארחיב בכך, ורק אסתפק בקביעה, שמכל מיני סיבות, מעמד הרבנות הראשית רחוק מן המציאות המתוארת בגמרא בתענית שגזירת ריש גלותא חייבה את כלל הציבור ואינני רואה את מעמד הרבנות או את העומדים בראשה מחייבים את הציבור בימינו. הלוואי והמציאות היתה אחרת, אך היא איננה. אלה מקצת מהרהורי לבי בענין, והיו לך להפרות את חשיבתך ולהעמיק את דעתך.

ויהי רצון שישפיע הקב"ה עלינו שפע טובה ויערה עלינו רוח וגשם ממרום, ויאר את פניו אלינו בכל עת וכל שעה.

בחיבה ובאהבה,

משה ל.

וכעס אלוקי ב. האיום והסכנה הבאים בעקבות חסר במים. ייתכן מאד ששתי העמדות הללו באות לידי ביטוי בתחילת מסכת תענית, כאשר הגמרא מציגה שתי דעות בשאלה האם "גשמים היינו פרנסה" או שיש למנותם כשני גורמים שונים.

לידי, אכן המרכיב המרכזי עבורנו הוא הסכנה של אבדון ולא הסימן ההשגחתי. מסכת תענית כוללת את הגשם בשורה ארוכה של צרות אחרות המאיימות על הציבור כדבר, בצורת, מלחמה וחיות רעות, דבר המעיד על הסכנה כמוקד הענין, ובה אין המשנה הולכת אלא בעקבות תפילת שלמה הכולל את כל המרכיבים הללו. אך הרמב"ם הדגיש את הצרה הבאה על הציבור כמוקד המחייב ולא נזקק לדבר על סימנים משמים (אך לשיטתו תעניות הגשם שונות מן הצרות האחרות, ואכמ"ל) ובה הלך בעקבות פרשיות התוכחה שבתורה. מדי יום בקריאת שמע, אין אנו מסתפקים ב"ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש" אלא מדגישים את השלכותיו "ואספת דגנך, תירשך ויצהרך, ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת".

ממילא, יש לבחון לא רק את משק המים (אשר כאמור, המצב הנוכחי איננו יוצר השוואה בין מלחמה, מגיפה ומחלה לבין עצירת גשמים) אלא את כלל המציאות הכלכלית. ואכן, מקובלים עלי דבריו של הרב דני וולף שכתב בשעתו שיש לשקול תענית כאשר האבטלה גואה או המשק סובל ממיתון חריף וכיו"ב. ברם, איך נגזור תענית השתא, כאשר הבורסה עלתה בצורה יפה בשנה האחרונה, האבטלה ירדה (א"כ היא עדיין גבוהה ומטרידה ביותר), המטבע שומר על ערכו והכלכלה הישראלית תפקדה טוב יותר ממרבית המדינות המפותחות בשנים האחרונות?

ג. השגחה וטבע. ברם, אני מאד מתקשה להמליץ על תענית גם מי שמאמץ את הגישה הרואה בגשם סימן שמימי. וכי אנו חיים ברמת השגחה כזאת בימינו שנוכל לקחת תופעות טבע ולתרגמם להנחיות רוחניות? זיקת הגומלין שבין טבע להשגחה היא שאלה סבוכה ואינני יכול או רוצה לקבוע בה מסמרות אך נדמה שעצירת גשמים בגלל סיבות רוחניות מניחה רמת השגחה לא מבוטלת, ואני לפחות כלל וכלל אינני בטוח שמצבנו הרוחני הנוכחי מצדיק זאת.

ד. כנות. תענית וזעקה הינן מצוות שבלב. כשם שקריעה שאיננה בשעת חימום איננה קריעה ותפילה בלא כוונה איננה משמעותית, כך תענית שיש בה פער משמעותי בין הביטוי החיצוני לתחושה הפנימית איננה ראויה. הבה נשאל את עצמנו, כמה מאתנו יכלו

גשם, שריפה ונוכחות ה'

/ הרב יעקב (יוקני) מאיר - רעננה

אם הבנתי נכון את דבריו, הרי שהם מבוססים על כמה נקודות: א. עיקרה של קביעת תענית היא על סכנה, ואילו היום, אין סכנה במניעת גשמים, אלא רק סכנה לירידה ברמת החיים.

ב. לא יתכן לקבוע תענית, בעוד הציבור ממשיך לבזבז מים על מותרות כהשקייית גינה. בתפילות כאלה אין כנות, והתענית לא מבטאת מצוקה אמיתית של הציבור.

ג. קשה לראות במניעת הגשם סימן שמיימי, שהרי רמת הקירבה שלנו לקב"ה היא כזו, שאין אנו זכאים להשגחה מסוג זה.

לפני כמה ימים, פורסמה תגובתו של הרב משה ליכטנשטיין, אחד מראשי ישיבת הר עציון, לקביעת תענית על עצירת הגשמים. לאחר האירוע הקשה שפקד (ובזמן כתיבת שורות אלו, עדיין פוקד) אותנו, אני מרגיש צורך להגיב על הדברים.

לפני הכל אומר, שאין אני מתיימר להוות חולק שווה ערך על הרב משה ליכטנשטיין (להלן הרמ"ל). הרמ"ל הוא תלמיד חכם ברמה עצומה, ואינני מתקרב כלל לרמתו. ואעפ"כ, אכתוב את הדברים מתוך הכרה בכבוד תורתו. אני ממליץ לקרוא לפני כן, את הדברים שכתב, להביע דעה, ואז לקרוא את תגובתי.

ד. לאור האמור לעיל, הסכנה במניעת תענית היא ההוזלה בערכה של תענית, כאשר השימוש בה הוא מיותר.
נקודה נוספת היא מעמדה הבעייתי של הרבנות הראשית בימינו. לנקודה זו לא אתייחס כאן.

בשני דברים עיקריים, אני חולק על הנאמר:

- א. ההערכה של הסכנה.
- ב. מטרתה של התענית

א. הערכת הסכנה

האמירה שעצירת גשמים בעידן המודרני, היא סכנה לכסף או לשפע, ולא סכנת חיים, אינה עומדת לעניות דעתי במבחן המציאות. אי אפשר להתבונן רק לטווח הקצר, אלא צריך לראות את המערכת כולה. כך ניתן להבין את דבריו של רבי יוסי במסכת תענית (דף י"ט.) שנפסקו להלכה בשלחן ערוך (אורח חיים תקעו סעיף ו):

ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן. **רבי יוסי אומר: לא על שאכלו, אלא על שנראו.**

גם אם הסכנה איננה מיידית, הרי שראיה לטווח ארוך נחוצה. משק הנתון באילוף של יבוא מזון ומים מן החוץ, איננו יכול לחיות בביטחון. המצב הזה שבו מונחת יד זרה על הברז, ברצותה תפתחנו, וברצותה תסגור, הוא בלתי נסבל למדינה, ברמה הקיומית. די לנו לראות את הלחץ שבו היה נתון העולם בשנות משבר הנפט הגדול, בחרדה מחוסר אנרגיה, ולתאר לנו את החרדה מחוסר מים או מזון בסיסי. נתאר לעצמנו, שמדינת ישראל מיבאת מים או מזון בסיסי מטורקיה או אפילו מידידה כמו ארה"ב, על בסיס קבוע, האם נוכל במצב כזה להתנגד אפילו למשט המגיע משם?

גם פתרון ההתפלה, איננו מספיק. המחשבה שפתרונות טכנולוגיים כאלו כוללים הכל, יש בה לדעתי ניתוק מן הטבע, האופייני לאדם העירוני המודרני. נכון הוא שאנו צריכים להתפיל כמה שיותר מים, כדי להקטין את התלות שלנו בתופעות טבע (בלי קשר כרגע לשאלת ההשגחה), אבל צריך להבין שחוסר ירידת גשמים הוא מרכיב משמעותי שיש לו גזרות שהן גדולות הרבה יותר מידי לפתרון אנושי.

השריפה המשתוללת בכרמל היום, ממחישה לנו את חוסר יכולתו של האדם, עם כל האמצעים המודרניים, להאבק נגד כוחות טבע עצומים ממנו. בע"ה תכובה בסופו של דבר האש, אבל רק לאחר מאבק קשה, שגבה קורבנות בנפש, ולהבדיל ברכוש. גם אם יתוקנו הכשלוניות המדוברות במערך הכיבוי, אין ביכולת אנוש, עדיין, ואולי אף פעם לא, להתמודד כשווה כח, עם איתני הטבע.

התפשטותה המהירה כל כך של השריפה, היא על בסיס חוסר ירידת הגשמים. לו היו יורדים השנה גשמים, בכמות טובה, התפשטות השריפה, לא היתה יכולה להיות כל כך מהירה, ואולי היא הייתה אף גוועת מעצמה.

ב. מטרתה של התענית

- לפי הנאמר לעיל, הרי תהליך קביעת התענית הוא לפי הסדר - 1. סכנת נפשות

2. הרגשת הציבור בסכנה המביאה בעקבותיה מצוקה
3. הבנה שהמצוקה נובעת ממעשינו
4. התענית עצמה.

אם חסרים המרכיבים הללו, הרי שהתענית היא לא יותר מאשר הצגה.

אך האם זהו באמת התהליך, או בדיוק להיפך? אומר הרמב"ם בהלכות תעניות פרק א:

א. מצות עשה מן התורה לעצוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור ... כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו.

ב. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ... וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם.

ג. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות ...

ד. ומדברי סופרים **להתענות** על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים

המהלך כאן נראה הפוך לחלוטין - התורה מצווה עלינו לעצוק ולהריע על כל צרה הבאה על הציבור ח"ו, ומטרתה של הזעקה הזו, היא להביא לידיעתו של הציבור, את האחריות שלו למצב, ואת היכולת המצויה בידו, לתקן אותו.

כלומר, בדברי הרמ"ל התפיסה היא שהזעקה והתענית היא תוצאה של הבנת הציבור, אך מדברי הרמב"ם נראה לענ"ד להפך - התענית נועדה להביא לידיעת הציבור את אחריותו למצב ולתיקונו.

ממילא, כל הטיעונים בדבריו של הרמ"ל על חוסר הרגשת המצוקה בציבור, הם בדיוק אלו המביאים לתוצאה ההפוכה. אם הציבור איננו חש בבעיה או באחריותו לה, תבוא התענית ותבהיר לו את הדבר.

סכנת האינפלציה בערכן של התעניות, איננה עומדת לפתחנו היום. ההתחמקות מאחריות היא המטבע העובר לסוחר היום, ואנו רחוקים מאוד מאינפלציה בהכרה באחריות.

בעקבות הדברים, חשוב להבהיר נקודה מעשית.

כאשר קורה אסון, ניתן להשאיר אותו חסר פשר, דבר המוגדר על ידי הרמב"ם כ"דרך אכזריות". האכזריות נעוצה בכך שהאדם עומד חסר אונים, ואינו מפיק שום תועלת מן האסון שחווה. אך אם ניצור מן האסון, הזדמנות לחשבון נפש, הרי שאנחנו **מעניקים משמעות** לצרה שבאה עלינו.

לפי תפיסה זו, אין צורך לקבוע מהו המעשה או המעשים, בגינם אנו נענשים. כל יחיד, וכל ציבור, ימצאו פגמים הדורשים תיקון, וישתמשו בהזדמנות הזאת, כדי לתקן אותם. הזיהוי המדויק של החטא, בנינו בא האסון, ובפרט כאשר הוא מכוון כלפי ציבורים אחרים, אינו משרת בדרך כלל שום מטרה, וגורם מק הרבה יותר מתועלת.

יעקב (יוקני) מאיר

רב קהילת "לכו נרננה", רעננה.

אפרים ומנשה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

היתה שלך - ועכשיו שחטאת ניתנה הבכורה ליוסף, והכהונה ללוי, והמלכות ליהודה.

העדפת הצעיר על הבכור מוצאים אנו גם אצל יוסף, משני הבנים שנולדו לו ליוסף במצרים הבכור היה מנשה והצעיר אפרים, אך גם כאן לא הבכור הוא שנבחר אלא דווקא הצעיר. מנשה שהיה הגדול באחים היה יד ימינו של יוסף כמו שמוכר במדרש (פסיקתא רבתי ג צג): "אפרים היה ממעט את עצמו, אבל מנשה היה יוצא ונזקק עם אביו לעסקיו". מנשה הוא שהיה המליץ בין יוסף ואחיו (ב"ר צא ח), מנשה הוא שהכניס את שמעון לבית האסורים. מכל זה אנו רואים שמנשה היה איש ביצוע ועוזרו האישי של יוסף, ומפני זה ראה בו יוסף את ממשיכו. ואך טבעי היה כשהביא יוסף את שני בניו ליעקב הוא העמיד את מנשה לימין יעקב ואת אפרים לשמאלו, כדי שמנשה יקבל את ברכת הימין שהיא העיקרית. אך כאן נכונה ליוסף הפתעה, אביו יעקב משכל את ידיו ומניח את ימינו דווקא על ראש אפרים ולא על מנשה - מה גרם ליעקב להעדיף את אפרים על מנשה?

אולי סוד הדבר מצוי בשמותם של השנים - מנשה בשמו מייצג את תקופת היאוש של יוסף: "ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה, כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי". ועל כן גם אם היה מנשה כשירוננו ובתכונתו איש-מעשה, אין זה מספיק כדי למלא תפקיד מנהיגותי המיועד למשיח-בן-יוסף, שתפקידו להכשיר את הדרך למשיח-בן-דוד, המנהיג מבית יוסף צריך לפעול ולהתמודד עם תקופות קשות ומתסכלות, וכדי לעמוד בכך צריך האיש להיות אופטימי ולא איש שבא לעולם באווירה של יאוש. מה שאין כן אפרים אשר בשמו הוא מייצג את תקופת התקוה ככתוב: "ואת שם השני קרא אפרים כי הפניו אלוקים בארץ עניי", שבהולדתו התגבר יוסף על יאושו הקודם והחל לראות את האור שבקצה המנהרה, ואת הכן הזה, שנולד באווירה של תקוה, ראה יעקב כראוי להיות הנבחר להמשיך את דרכו של יוסף.

הבכור והנבחר לא תמיד הולכים שלובים כאחד במקרא, ופעמים רבות ההיפך הוא הנכון, רבים המקרים בהם דווקא הצעיר הוא שנבחר להיות הבן הממשיך בעוד הבכור נדחה, כך היה אצל אדם הראשון למרות שקין היה הבכור ודווקא הנבחר היה הבל, כמו שכתב ריה"ל בספרו הכוזרי (מ"א צה): "והנה אדם הראשון הוליד בנים רבים, אך מכולם לא היה ראוי לבוא במקומו כי אם הבל, כי רק זה היה דומה לו, ומשהרגו קין אחיו מתוך קנאה שנתקנא בו על מעלה זו, ניתן לאדם שתי תחת הבל, ושתי דומה לאדם לכן נעשה לסגולת האדם וגרעינו, ואילו שאר הבנים לא היו כי אם קליפות". וכך לפי ריה"ל נמשך הדבר מאדם הראשון עד האבות אברהם ויצחק, כשאצל אברהם דווקא יצחק הצעיר הוא הממשיך, ואצל יצחק, הבן הנבחר הוא דווקא יעקב הצעיר. ורק בני יעקב נבחרו כולם, כמו שכתב שם: "אולם בני יעקב היו כולם סגולה, וכולם יחד ראויים לענין האלוהי לנחלה, ומאותה שעה הענין האלוהי, שעד הנה לא חל כי אם על יחידים, התחיל לשכון בקרב קיבוץ".

אלא שגם בבני יעקב, אעפ"י שכולם נבחרו שהענין האלוהי ישכון בהם, גם בהם אין הבכורה והבחירה באים בהם כאחד. "בשלושה כתרים נכתרו ישראל: כתרי-תורה, וכתרי-כהונה, וכתרי-מלכות" (רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ג ה"א). וראובן שהיה בכור בניו של יעקב לא זכה באף אחד משלושת הכתרים הללו, כתרי-מלכות זכה בו שבט יהודה, כתרי-כהונה זכה בו שבט לוי, ואפילו כתרי-תורה, שמונה ועומד לכל אחד מישראל, אין אנו מוצאים אותו בשבט ראובן כמו שהוא נמצא בשבטים אחרים כמו בשבט לוי ככתוב: "והיו משפטי יעקב ותורתך לישראל", או בשבט יששכר שעליו נאמר: "ויששכר באהליך", עד שאמרו על שני השבטים הללו בגמרא (יומא כו א): "לא נמצא תלמיד חכם מורה הוראה אלא או משבט לוי או משבט יששכר". וכן אנו מוצאים במדרש (ב"ר צח ד) על הכתוב: "ראובן בכורי אתה ... יתר שאת ויתר עז" הבכורה היתה שלך, והכהונה היתה שלך והמלכות

סיפור לשבח

שר חכמי הקבלה

{זקן המקובלים בירושלים עיה"ק, הגה"ק רבי חיים שאול הכהן דוויק זיע"א נסתלק ב-ד' טבת תרצ"ג. להלן קטעים מתוך דברים שנכתבו עליו על-ידי ראש ישיבת "אהבת שלום" (אכסניה ידועה ללימוד תורת הקבלה) וראו אור ב"העדה". שאול שיף}

"שר חכמי הקבלה וראש לכל חכמי המקובלים" כך כונה בפי רוב חכמי הקבלה ובפרט הלומדים בשיטת הרש"ש זי"ע והמכוונים בסידורו, ודבריו היו הסמכות העליונה והמכריעה בחכמה זו.

הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זיע"א כותב בספרו "חיים ושלום": "ובשנה הזאת בימות החורף נסתלק בעיר הקודש תוב"ב בעוון הדור, הגאון הקדוש המקובל הגדול האמיתי מו"ה חיים שאול דוויק זיע"א, אשר כמעט לא נהיתה כמותו גם בדורות הקודמים הסמוכים אלינו...".

מעט מתולדותיו במאמר שלפנינו.

במטרופולין של תורה בעיר 'חאלב' הלא היא 'ארם צובא', נולד הגה"ק המקובל רבי חיים שאול דוויק ז"ע לאביו שהיה מהמשפחות המיוחסות בישראל.

עודו צעיר לימים וכבר ניכר בידיעותיו העצומות בתורת הנגלה בהם עסק בשקידה עצומה. לאחר שמילא כריסו, החל עוסק בהחבא בתורת הנסתר כשהוא בולע בשקיקה מתורת רבותיו המקובלים רבי אליהו משען ורבי ניסים הררי-רפול זצוק"ל.

עודו בעיר מולדתו ארם-צובא נתן עיניו בתלמידי חכמים שהיו ראויים לבא בסוד ה' והטעמים מעץ החיים תורת הקבלה ונתגבשה סביבו קבוצה מובחרת ללימוד תורת האר"י והרש"ש זיע"א.

בשנת תר"ן והוא בן ל"ב שנה עלה לא"י עם קבוצת חכמים נבחרת כדי להתעלות בתורת הקבלה בישיבת המקובלים "בית א-ל" שהיה אז מרכז לימודי חכמת הקבלה בא"י. עד מהרה השתלב בישיבה קדושה זו כשהוא שקוע כולו בחכמת הח"ן והשתלם בידיעת כתבי האר"י וסדר הכוונות של הרש"ש.

החבורה הצעירה שעלתה מארם צובא בלטה בקרב חכמי וחסידיו "בית א-ל" בהיותם מעיינים ומפלפלים בעומק דברי האר"י ז"ל ומחדשים גדולות ונצורות בדבריהם.

במשך שש שנים ישב בישיבת המקובלים "בית א-ל". עד שייסד ישיבה משלו בשכונות הבוכרים בשם "רחובות הנהר". מתלמידיו בישיבה זו: הגה"צ רבי יהודה פתייה. הגה"צ רבי יעקב חיים סופר בעל ה"כף החיים". הגה"צ רבי שאול קצין. הגה"צ רבי מנחם מענדל הלפרין (שחיבר ספרים בקבלה). הגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל חבר הביד"ץ פעייה"ק. הגה"צ רבי אהרן סלאטקי ראש ישיבת שער השמים. הגה"צ רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות. זכרון צדיקים לברכה.

אחד הטעמים לפרישתו מישיבת "בית א-ל" ויסוד ישיבת "רחובות הנהר" היה ענין הכוונות בשנת השמיטה. שהנה רבינו הרש"ש זיע"א כל ימיו היה מכוין בשמיטה כבשאר השנים. אולם בשנתו האחרונה סבר שבשנת השמיטה יש לכוין רק מתיבת "באהבה" ואילך של תפילת העמידה. תלמידי הרש"ש בשנת תקל"ז דנו מה לעשות בשמיטה הבאה ולא הסכימו עם שיטתו האחרונה שחידשה בסוף ימיו. ולמעשה נהגו בשיטה שלישית שהיא פשרה בין שני השיטות והיא שיטת תלמידו מהרי"ט אלגאזי זיע"א. דעת הגה"ק רבי חיים שאול דוויק היתה כשיטת הרש"ש בשנתו האחרונה שאין לכוין בשנת השמיטה אלא מתיבת באהבה ואילך, וכך נהג למעשה ולימד לתלמידיו. מחמת סיבה זו הוכרח לעזוב את ישיבת "בית א-ל" שם נהגו קרוב למאתים שנה כדעת מהרי"ט אלגאזי זיע"א, כדי שיוכל להנהיג בשנת השמיטה תרנו"ו את שיטתו הלכה למעשה.

משמשו ונאמן ביתו המקובל הירושלמי רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל מתאר את סדרי הלימודים בישיבה: "וזהו סדר הישיבה סדר היום והלילה. במוצש"ק אחרי סעודת מלווה באו כולם לישיבה, והיו שם חדרים רבים מיוחדים להחכמים, כי החכמים המכוונים היו בישיבה שם כל ימות השבוע. ובכל חצות הלילה השמש הלך איתם בפנס למקווה. ובשובם מהטיבילה לישיבה הקדושה אמרו כל ברכות השחר וברכות התורה עם כל הכוונות, וערכו תיקון חצות בשק ואפר, ואח"כ ישבו ולמדו עד

עלות השחר... וכל הלילה היה מאיר כיום עד עמוד השחר. וכשעלה עמוד השחר נתעטפו ונתעטרו בטלית ותפילין רש"י ור"ת יחדיו, והתפללו בכוונות בסידור הרש"ש ע"פ האר"י זללה"ה...".

בישיבה זו העמיד הגה"ק רבי חיים שאול דוויק עשרות רבות של תלמידים שהוכשרו להתפלל ע"פ כוונות האר"י והרש"ש זיע"א חלקם התקרבו אליו מאליהם וחלקם היה בעצמו מעודד לבא ללמוד אצלו. כל אימת שהיה רואה חכם צעיר ומוכשר מיד היה מעודדו ומקרבו ללמוד אצלו.

היו תלמידים שהתעלו אצלו באופן מיוחד עד שתוך כמה שנים יכלו לכווין את כל כוונות הרש"ש בתפילה.

מעמד התפילה בכל יום בישיבה היה מעמד נורא הוד. חכמי הישיבה האריכו בתפילה עם כוונות הרש"ש ובמיוחד בחזרת התפילה עם כוונות התפילה שהיה הגה"ק רבי חיים שאול דוויק מאריך בכל תיבה ותיבה עד כלות הנשימה. התרגשותם גאתה ועלתה מעלה מעלה, בפרט כשהיה מגיע לברכת "המחזיר שכינתו לציון" היה פורץ בבכי מר ומזיל כנחל דמעה והיו מוצאים את הקרקע רטובה מדמעותיו עד שפעם אחת נתעלף ונפל לארץ מרוב התרגשות.

בערש"ק אחה"צ היה יוצא עם חבורת המקובלים אל השדות, כשהם לבושים בגדי לבן לקבל את השבת והיה מזמר את הפיוט "לכה דודי" בהתלהבות ובשמחה עצומה.

יחד עם זאת היה בקי בחכמת השירה וקולו קול ערב, כל זאת כדי לאפשר המשכת התיבות של התפילה בנגינה נעימה עד כלות הנפש כדי להספיק את כל פרטי הכוונות שבסידור הרש"ש תוך כדי אמירת התיבות.

על גודל קדושתו מסופר סיפור נורא: בסוף ימיו כשהיה סגי נהור, התאספו בחצות הלילה ללמוד בשיעורו, ראו את רגלו פצועה ונפוחה מאוד ומכוסה בדם רב ומראהו רע מאוד. כששאלוהו לפשר הדבר סיפר להם שהיה לו פצע גדול מלא מוגלה ברגלו, וכאשר הזמינו רופא לבדוק את המצב, הזעיקו מיד לביה"ח לטיפול. הרופאים קבעו שיש לפתוח את הפצע ולהוציא מתוכו את המוגלה. והיות והטיפול עלול לגרום לכאבים קשים רצו להרדימו. אך הוא סירב לכך כי לא רצה להסיח דעתו מדבקות בה' אפילו לרגע אחד. ואמר להם שיעשו הניתוח בלי הרדמה. אמרו לו הרופאים שהיות והכאבים הם בלתי נסבלים יצטרכו לאחוז בו בגופו שלא יתנועע באמצע הניתוח. הסכים לכך והתנה שלא תגע בו שום אישה. הרופאים צחקו בלבם לבקשתו וכמה אחיות אחזו בגופו הקדוש. באמצע הניתוח כאשר התכווץ מכאב הטיפול הבחין לרגע כי נוגעות בגופו נשים, צעק צעקה גדולה ומרה ובאמצע הניתוח קם ויצא החוצה ועשה דרכו לבית המדרש לשיעורו הקבוע בחצות הלילה.

חייו היו חיי קדושה כחיי הקדמונים. לא עבר עליו חצות לילה בלא שערך "תיקון חצות" עפ"י הכוונות בבכיה מרובה על צער השכינה ואחר שטבל במקווה טהרה היה מתבודד עם קונו בכוונות היחודים המסודרים בסידור הרש"ש. תלמידו המקובל ריא"ז מרגליות זצ"ל מעיד עליו שבחצות הלילה היה נוהג ללמוד ה'צעטיל קטן' של הרה"ק בעל ה'נועם אלימלך' זיע"א.

היה דבוק באופן תדירי בהשי"ת. חבר הביד"ץ הגאון רבי ישראל

ישראל מחייב שיצטרך להצטרף לאחד מן הפלגים, אם לימין אם לשמאל, ואם כך יעשה יפגע הלימוד בספריו הקדושים, ובפרט בספר משנה ברורה, ומאחר והקב"ה רצונו שכל ישראל יעסקו בתורתו, לא יניח לו להגיע לארץ ישראל. וכך הוה, שהחפץ חיים שינה דעתו וביטל דעתו ושב לראדיו ותורתו נעשית לנחלת כלל ישראל. (מפי הרה"ח רבי אלעזר בריזל זצ"ל). תלמידו המקובל ריא"ז מרגליות זצ"ל כותב: "קדושתו היתה להפליא, ויש הרבה להאריך בזה. ואציין כי עסק רבות בפרסום מעלת התעניות בימי השוברים, ולהתפלל בכוונות ויחודים עם תפילת הענינו הגדול שיסדו וכווננו הרש"ש זיע"א... ודברי צדיק יהגה חכמה פעלו רבות על המון בית ה' שבאו לשמע אל הרינה ואל התפילה ברוב עם הדרת מלך בעריכת הפדיון ותפילת ענון, אשר אין לתאר את גודל ההתעוררות לתשובה אשר פעלו הפדיון והתפילות בימיו".

עודו צעיר לימים ניהל מערכה על קדושת בנות ישראל. אחר שהחלה פירצה במלבושי הנשים פתח במלחמה בכל תוקף לגדור הפירצה. והזהיר אותם שאם לא ישמעו לדבריו לגדור הפירצה יעזוב את העיר. וכך הוה שעזב את העיר. אך יצא מן העיר פרצה דליקה גדולה בעיר, ובקשוהו שיחזור לעיר להגן עליה ולא רצה בשום אופן. הוא היה בין גודרי הגדר של ההפרדה בין אנשים לנשים בסעודות מצוה בירושלים בשנת תרפ"ו.

ביתו היה מקום מקלט לכל מר נפש וקשה יום ושבור לב. מקובל היה בירושלים שברכותיו אינם חוזרות ריקם והיו הרבה נושעים ע"י ברכתיו.

בתקופת מלחמת העולם השנייה כשהצבא הגרמני התקרב לשערי א"י. ערך תפילות נוראות. רבים האמינו שתפילותיו הנוראות גרשו את האויב האכזרי משערי א"י.

רבי חיים שאול הכהן דוויק זיע"א נסתלק ביום שני ד' טבת תרצ"ג. וכבוד גדול עשו לו בירושלים כשרבים מתושבי ירושלים התאספו לחלוק לו כבודו האחרון. רבני ירושלים וגדולי חכמי המקובלים הספידוהו מרורות. ספריו מהווים עד עצם היום הזה ספרי יסוד בחכמת הקבלה ולאורו הולכים לומדי הנסתר.

יצחק רייזמאן זצוק"ל מעיד עליו: הרב חיים שאול דוויק ז"ל מרגלא בפומיה תמיד לומר 'אין עוד מלבדו' והיה דבוק באין סוף ב"ה, אשר אפילו באמצע השינה נשמע קולו בקודש: 'אין עוד מלבדו'.

משך שלשים שנה היה סגי נהור ולא שכח דבר מתלמודו. דברי רבינו האר"י והרש"ש היו סדורים על ליבו ושגורים בפיו בדקדוק נפלא, דבר שהביא לידי השתוממות רבה בקרב מאזיניו ושומעי לקחו ובפרט לבקאים והיודעים בסדרי הכוונות שבסידורי הרש"ש שיש להם פרטות עצום ועומק גדול, ואיך אפשר לכונן כל אלו הפרטים במחשבה בלבד.

עקב היותו סגי נהור ישבו לפניו תלמידיו שרשמו את חידושי המופלאים בתורת הנסתר. תלמידיו רבי יהודה פתייה וה"כף החיים" ישבו לפניו שעות רבות מן היום עד שהעתיקו מפיו את ספרו "איפה שלימה" פירוש על אוצרות חיים למהר"י במשך פחות משנה. תלמידיו רבי אליהו מערבי ורבי יעקב מונסה ישבו לפניו שנים רבות ולא זזה ידם מתוך ידו והעתיקו מפיו אלפים רבים של הגהות והערות בגליוני הספרים עץ חיים ושימונה שערים נהר שלום וסידור הרש"ש.

יחד עם הדפסת ספריו מסר נפשו להדפסת סידורי כוונות הרש"ש שהיו מצויים בידי יחיד סגולה בכת"י. אולם לא הסכים להדפיסה באופן שיד כל אדם ימשמש בו, אלא בהדפסת כמות מצומצמת עבור המכוונים בלבד. למרות שהקדיש את חייו להפצת תורת הקבלה וכל מי שראהו מוכשר לכך השתדל לקרבו וללמדו את תורת הח"ן כדי לקרב את הגאולה, מ"מ חשש באופן נורא מהפצת ספרי הקבלה לכל אדם כי הקלקול של אנשים שאינם ראויים לזה ילמדו הוא גדול מאוד.

על פקחותו המופלאה מסופר, כי כשהחליט מרן החפץ חיים זיע"א לעלות לארץ ישראל ארז את כל חפציו ועזב את עירו ורצה להפליג לא"י. העולם היהודי רעש וגעש מהעובדה שגדול הדור בדרכו לא"י, ובא"י עצמה היה הדבר לשיחת היום כאשר כולם מייחלים ומצפים לבואו. הגה"ק רבי חיים שאול דוויק הגיב ואמר: החפץ חיים לא יבוא לארץ ישראל, כי המצב כאן בארץ

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

את הכסף ברשות הרבים בשינוי שלא כדרך הוצאה, כגון שיניח את הכסף בין בגדיו לבשרו.

אמנם, מכיוון שסברת ההיתר היא שאדם בהול על ממונו ומתוך כך יש חשש שיבוא לידי מלאכות דאורייתא, ממילא היתר זה אמור רק לבעל הממון שהוא אכן בהול על ממונו, אבל לאדם אחר שאינו בעל הממון לא שייכים היתרים אלו.

ועוד, מבואר במשנה ברורה שאם הנידון הוא רק טלטול מוקצה שהוא איסור דרבנן שאין לו שורש בתורה, גם לאדם אחר מותר לטלטל את המוקצה מפני הדליקה.

ומעתה בהקשר לנידון האמור בשאלה, אם אותה אישה הייתה אחראית

שאלה: כינו אותי מביתי בטירת הכרמל בשבת. בבית הייתה חבילה עטופה של כסף זר, כספי יתומים ואלמנות. אם יתברר ליתומים ואלמנות שכספם עלה באש, יש מקום לחשוש לתגובתם הנפשית והגופנית. (במקרה הזה לא עלה באש). שאלתי היא האם הייתי צריכה לקחת אתי את חבילת הכסף או לתת לה להישרך ח"ו?

תשובה: מצינו בהלכות שבת שחכמים הקלו בכמה הלכות במצבים כגון אלו, משום שאדם בהול על ממונו, ואילו לא נתיר לו את ההיתרים שיבוארו לקמן יבוא לידי מלאכות דאורייתא, ולכן מצינו שהתירו חכמים לטלטל כסף ושאר דברי מוקצה מפני הדליקה, וכן התירו לטלטל

ויש לדעת דיש כמה וכמה פרטי דינים בהלכות אלו, ואין ללמוד ולהקיש מהנאמר לעיל אלא על פי שאלת חכם.

א - ומה שהשואלת רוצה להתיר משום החשש של התגובה של היתומים עיניו בספר ששיכ פרק מ"א הערה ח' בעניין זה.
ב - עיין שולחן ערוך או"ח סימן של"ד סעיף ב' ובמ"ב ס"ק ו'.
ג - עיין ברמ"א סימן ש"א סעיף ל"ג ובמשנה ברורה שם.
ד - משנה ברורה סימן של"ד סוף ס"ק ד'.
ה - אמנם לכאורה לדעת השו"ע אין היתר לכך, שהביא את דעת האוסרים בתור י"א בתרא, ולכן העצה לפי השו"ע היא לטלטל את המעות ע"י כזר או תינוק, כלומר שיניח חפץ היתר על החבילת הכסף ואז יטלטל את הכסף עם חפץ ההיתר כהרגלו כמבואר בשולחן ערוך שם סעיף י"ז.

על הכסף באופן שאם אכן הכסף היה נשרף בשרפה היא הייתה חייבת לפצות את היתומים מכספה, אזי אכן היא יכולה להשתמש בכל ההיתרים הנ"ל (לטלטל את הכסף שהוא מוקצה, ואף לטלטלו ברה"ר במקום שאין עירוב שלא כדרך הוצאה) אך אם היא אינה אחראית על הכסף (ומשמע מתוך השאלה שאכן כך המקרה) לא הותר לה אלא לטלטל את הכסף במקום שיש עירוב, ולכן יכלה אותה אישה לטלטל את הכסף בתוך גבולות העירוב למקום מבטחים חסין מאש כדי להצילו^ה.

שביבים / שאול שיף

■ להיוולד על קידוש השם (ליום הקדיש הכללי)

בגיטאות אסור היה ללדת ילדים. הילדים שנולדו היו בסכנת חיים מיידית, הם והוריהם. בספר בשפת האידיש "שירי הגטאות והמחנות" (ניו יורק, תשנ"ח עמוד 102), פורסם שיר שכתב המשורר אבא דיסקונט מקובנא, שמשקף את הטרגדיה הזו:

נומה, ילדי, קדושי הקטן,

נומה ועיניך עצום.

לא שמעת על הפיהרר-שטן,

נומה והמשך לחלום!

מלדת עלינו גזר,

את 'האף היהודי' לכלות!

ואתה, ילדי, היפה והנהדר

נולדת כאחד החיות!...

"ארבעה גזירות גזר פרעה עליהם... אמר להם האלקים (למצרים), אני אמרתי לאברהם אביהם שאני מרבה בניו ככוכבים, דכתיב 'כי בך אברך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים', ואתם מתחכמים להם שלא ירבו? נראה איזה דבר עומד, או שלי או שלכם! מיד: 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ'" (שמות רבה פרשה א' אות יב').

(הרב יעקב קאפל רייניץ שליט"א/המעין, כתב עת תורני)

■ הקשורים ב"קליפות"

ועד רבני חב"ד התכנס לפני למעלה משנה ודן בכספי הטומאה שמחלק נציג הסיטרא אחרא, יחיאל אקשטיין, ובעקבות כך יצאו מכתבים לבתי חב"ד להימנע מלקחת תרומות מ"קרן הידידות". היה זה ראש כולל חב"ד, הרב שלום דוכמן שטילפן לרב הגבעה הצרפתית, הרב מיכאל הלפרין, ואמר לו בערך כך: אני מבטיח לך שיותר לא אקח מהכספים הללו ובתנאי שהחלטת הרבנים לא תתפרסם. ההחלטה לא התפרסמה, וכותב שורות אלו שידע ממקור מהימן על שיחת הטלפון הזאת, נמנע מלפרסם את החלטת רבני חב"ד ובלבד שכולל חב"ד, שהוקם על ידי כ"ק האדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, הלוא הוא רבי שניאור זלמן מליאדי זצוק"ל ואחריו כל אדמו"רי חב"ד הקדושים והטהורים כיהנו כנשיאים של כולל חב"ד - לא ימשיך להיטמא מכספי כנסיות ו"גלחים". הרב דוכמן לא עמד בהבטחתו

ונציגיו יודעים לספר כי קיבלו היתר מרב לקחת כספים מאקשטיין וכו'. מיהו הרב שנתן את ההיתר - הם מסרבים לגלות. בשקט הם אומרים, שאת חבילות המזון הממומנות מכספי הטומאה והסיטרא אחרא הם נותנים לחילוניים. רבים היו מאוד שמחים לדעת מי נתן את ההיתר כדי שניתן יהיה להזמין אותו לדין תורה. העקבות מובילות לרב ידוע, שמבקר המדינה בודק עתה כמה פרשיות שקשורות במעשיו ושגוריו הם שערורייתיים. ורק נגענו בקצה אישיותו המפוקפקת. באחרונה התפרסם בבטאון "כפר חב"ד" ראיון עם אחד השליחים המרכזיים של כ"ק הרבי מלובביץ', הרב שלמה קובין שליט"א, והנה מה שהוא סיפר למראיינו:

"...במשך "שנת השבעים" זכיתי להיות ביחידות שבע פעמים, כי אחרי פתיחת כל בית חב"ד חדש הרבי הורה לי להיכנס. באחת הפעמים - מספר השליח לקליפורניה, הרב שלמה קובין - כשבאנו למסור מפתח של עוד בית חב"ד, הרבי אמר שיביאו צלם לצלם את האירוע ואני כמעט התעלפתי. והרבי אמר אז "ממנו יראו וכן יעשו". כשנכנסנו עם המפתח של בית חב"ד בסי' דינגו, הרבי הסתכל על המפתח ואמר "איני יכול לקחת את זה ממך". ברגע הראשון נבהלתי אבל הרבי חיך חיך מרגיע ואמר שיהודים לא כותבים את כל המילה "סאן" שקשורה בקליפות אלא רק את האות S, ומפרשים את זה ראשי תיבות "שמח". הרבי שאל מתי בדעתי לחזור בתחילה לא עניתי מייד כי רציתי לעשות מה שהרבי יגיד, אבל הרבי חזר ושאל מתי היה בדעתי לנסוע בחזרה ועניתי: מחר בבוקר. אמר הרבי שאם כן בוודאי לא אספיק להחליף (מפתח ושלט) בזמן ואז הרבי אמר למזכיר הרב קרינסקי להביא דבק "סקאטש טייפ" ובידיו הקדושות כיסה את המילה (הן בעברית והן באנגלית) בפיסת נייר קטנה כך שרק האות S נשארה. מאז אנו מקפידים לכתוב S DIEGO וכן "שמחה מאניקא". עד כאן קטע מהראיון. הרי בסך הכול מדובר בשם של עיר בקליפורניה אבל הרבי סירב לקבל מפתח ושלט הקשורים בטומאה, וכאן אישים מרכזיים של חב"ד מטמאים את משכנו של הרבי והנשיאים שקדמו לו בכספים שכל כולם סיטרא אחרא ממש, ואינם עומדים מול יצרם הסוטה המחלל את הכוהנים הגדולים. איך ועד רבני חב"ד שותק? התשובה שקיבלתי הייתה, שאחרי ג' תמוז רבו פורקי עול ואיש הישר בעיניו יעשה.

■ והוה דן את כל האדם לכף זכות

באחד מעלוני השבת הרואים אור בחו"ל, פורסם באחרונה סיפור על חנווני בעל חנות מכולת ירושלמי שנחשד לחינם בגניבה של מטבע זהב מילד שבא לקנות אצלו סוכריה וכו'. בעקבות הסיפור הזה פנה משגיח של ישיבה חשובה באותו חו"ל, לעורך העלון החשוב, מהחסידיים היושבים ראשונה במלכות, וסיפר לו בכאב רב סיפור אישי מדהים. העורך ביקש את רשותו לפרסמו, "אך הוא אמר לי שכאן בעירנו הוא מבקש שלא אפרסם, כי הקהילה קטנה והסיפור מוכר מידי. במקום אחר, בלא לציין שהסיפור אירע בעיר פלונית, אדרבא. והנה הסיפור כלשון המשגיח יד ראשונה", ותודה רבה לעורך העלון שזיכה אותנו בסיפור המלמד אותנו שיעור מוסר מהמעלה הראשונה.

לפני עשר שנים בערך, המשגיח עמד ושוחח עם אדם מאחורי בנין הישיבה, היכן שממוקמים פחי הזבל. כתאום הוא שומע חריקה של חלון נפתח, בחדר השירותים בקומה הראשונה, ומהחלון מבצבצת יד ועיתון מושלך ארצה לכיוון הזבל. המשגיח התקרב לפחי הזבל ועיני חשכו, העיתון היה מגזין של תמונות פריצות רח"ל.

המשגיח מיד רץ למעלה, וחדר השירותים ההוא עדיין היה סגור. המשגיח עמד והמתין עד שהבחור יצא משם. הבחור יוצא לו והולך לו כאילו לא אירע דבר. המשגיח קרא לו הצידה ושאלו: אתה זרקת את העיתון למטה. הבחור התחיל לגמגם, ואחר כך ענה: "כן".

אמר לו המשגיח: כנס אלי לחדר.

הבחור נכנס לחדר והבין כי כלתה אליו הרעה, והתחיל לבכות. אח"כ נרגע ואמר, זה לא שלי, ולא קראתי בזה, מישוהו דחף לי זאת מתחת לקיר המפריד עם השירותים האחר, ולא רציתי לקרוא בזה, אז זרקתי לעבר פחי האשפה.

גיחך המשגיח ושאל: ואיך זה הגיע לשירותים, ממתי עיתונים כאלה מסתובבים בשירותים, מדוע אינך אומר את האמת, שגמרת לטמא את עיניך בהם אז זרקת זאת החוצה. כיכ הרבה זמן לקח לך להמציא תירוץ כה נבוב???

והבחור מתעקש: מצאתי וזרקתי.

אמר לו המשגיח: לך הביתה, כשתחליט להודות על האמת תחזור. הבחור הלך, ההורים התקשרו בבהלה, המשגיח הסביר, ההורים כועסים על הבן, שבורים.

אחרי שבועיים הבחור נכנע, ומודה. חטאתי עויתי ופשעתי לאלוקי ישראל, אני טמא ומטומא וכו'.

המשגיח הסכים להחזיר אותו רק בליווי צמוד של חונך פרטי, שלא "יקלקל" לו בחורים אחרים.

לאט לאט הסיפור נשכח, אלא שלבחור הודבקה תווית של מקולקל, ובשידוכים לחששו שדכנים רכלניים את הסיפור הני"ל. בסוף בקושי רב הוא מצא שידוך בארה"ב, וכו' והכל בסדר.

בחג הסוכות האחרון נסע אותו בחור-אברך, חסיד בעלזא, עם משפחתו ושלושת ילדיו לישראל, ושכר דירה בירושלים. בערב חג הסוכות נכנס אליו חבר מהעבר, שלמד עמו בישיבה, והיה ה"שפיץ" של הישיבה בלימוד.

הוא אמר לו: "אני חייב לבקש את מחילתך", על מה? שאל האברך. "אני הייתי זה שדחף לך בשירותים את המגזין הטמא. אני לא הייתי תוכי כברי. כלפי חוץ הייתי למדן ובפנים רקוב, ועיתונים כאלו הסתובבו אצלי רבות וליוו אותי לכל מיני מקומות אפלים. באותו פעם כשבאתי לצאת מחדר השירותים שמעתי בחוץ כמה בחורים מדברים, וחששתי שיראו משהו בולט מכיסי הפנימי, אז דחפתי זאת

לשירותים האחר, לא ידעתי שמישהו יושב שם. כמובן אחרי שנהיה הבלגן הגדול, לא יכולתי להודות ולהרוס את שמי, שתקתי, וראיתי איך דמך נשפך כמים בכל הישיבה".

השיב לו האברך: "מצטער, אני לא יכול למחול לך, סליחה, אתה הרסת לי את השם, הייתי מושפל עד סוף לימודיי בישיבה, סווגתי כסוג ג', בשידוכים הלך לי קשה, לא מוחל".

פרץ החבר בכבי ואמר: דע לך, שאני כבר 7 שנים מאז נישואיי, ועדיין לא זכיתי לילדים ואין כל סיבה הנראת לעין. באחרונה חליתי בלוקמיה, והייתי בערב יוכ"פ אצל הרבי מבעלזא, והוא אמר לי שקפידא של אדם מונחת על ראשי. וכשסיפרתי לו מה שהיה בעבר בישיבה, הוא אמר לי שברור שזה הענין.

כאן כבר לא יכול החבר להיות אכזרי ולהתעקש על אי מחילה, ואמר לו, אני מוחל לך בתנאי אחד, שתתקשר למשגיח הנמצא בעיר פלונית, ותספר לו כל מה שהיה, ותאמר לו בשמי, שיבטיח לך שמהיום והלאה, כשבחור יושב ובוכה ומבטיח שהוא לא עשה מה שמאשימים אותו, אז שהמשגיח יחשוב "שאו"ל" זה נכון ... לפני שהוא קובר אותו. אם המשגיח מתחייב על כך, מחילתי נתונה לך.

הלה התקשר למשגיח ההוא עוד בערב סוכות, והיה לו למשגיח חג סוכות עצוב מאוד, "הייתי שבור לרסיסים", אמר המשגיח לידידי איש שיחו.

■ אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל

הגאון רבי יוסף תאומים בעל "פרי מגדים" זצ"ל, מלמד דרדקי אביון היה. בספרו: "נוטריקון", חותם הוא את שמו: "יוסף מלמד" או "יוסף, מקרי דרדקי, מלכוב". באחד הימים, כאשר גברה בכיתו המצוקה, התלוננה זוגתו על גורלה המר על שהשיאה אביה הקצין, ר' אליקים מקומרנא, למלמד. השיב לה בעלה הצדיק על דבריה ואמר: "זה אתה נתיישב לי רמב"ם קשה והוא (פרק ח' הלכות אישות) 'האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאיני אלא יוסף, ונמצא יוסף ושמעון, אינה מקודשת'. והנה מאז ומתמיד תמהתי על מציאות מגוחכת זו: וכי מה אכפת לה לאשה זו אם שם בעלה יוסף או יוסף ושמעון, אלא שעתה נתיישבה לי תמיהתי. ההבדל בין יוסף ושמעון הלא ידוע הוא: בעוד שיוסף הוא השליט והמשביר לכל עם הארץ וידו השיגה כדי כלכלת ביתו בהרחבה ובנקל, היה שמעון עני ומלמד, כפירושו של רש"י ז"ל על הכתוב (ויחי, מט ז) 'אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל', אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון. אכן, זוהי כוונתו של הרמב"ם: האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאיני אלא יוסף ונמצא יוסף ושמעון - אינה מקודשת, מאחר שכל כוונתה להינשא ליוסף משביר הבר ולא לשמעון המלמד העני. לזאת התכוונה זוגתי בתלונתה סיים ה"פרי מגדים", שבקידושיה נתקדשה לי שיוסף שמי ואילו בעצם איני אלא יוסף ושמעון (פרדס התורה/ציונים יקרים).

■ חיים של מסירות נפש

סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג-צאנז צוק"ל "...נודע על הרבה צדיקים שכל חייהם היו במסירות נפש על כבוד ה', כמו שידוע על הרה"ק מקאלוב זי"ע, שסבל ייסורים נוראיים שהיו מרחשים כינים תחת עורו והיה לו צער וייסורים נוראיים שאי אפשר לסכלם, עד שהיה צריך ללכוד בגדים העשויים מנייר ולא היו יכולים לנגוע בעור בשרו. כל הייסורים הללו קיבל על עצמו כדי שייטול חלק מהייסורים של משיח

ישוב ספר על ידי האזרחים תגרום לאפשרות שייתשבו זרים בארצנו, והגבול יועתק חס וחלילה צפונה.

גבולות הארץ שביריבונות עם ישראל נקבעים בדרך כלל על פי ההתיישבות בפועל. לאורך כל הדורות עלו גדולי ישראל וכשוטי עם ישראל והתיישבו במקומות שונים בארץ, למרות הסכנות והתנכלויות הגויים.

קיים הבדל גדול בעניין זה בין יחיד לציבור. יחיד שהישיבה במקום גורמת לו או למשפחתו פחד וטראומה מותר לו לעבור למקום אחר בארץ ישראל, אך מי שמסוגל לנהל חיים סבירים במקום למרות הקשיים מקיים בגופו את מצוות ישיבת ארץ ישראל הציבורית, "ולפום צערא אגרא". הרב זיסברג צירף פסיקות של הרב אביגדור נבנצל והרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א ש"אמרו לי שאני יכול לפרסם בשמם שהם מסכימים למסקנות שנכתבו לעיל". הרה"ג יעקב אריאל שליט"א כתב: "...הצדק איתך. אי אפשר לדרוש מכל אדם שיגור בשדרות ובעוטף עזה, אך מי שמוכן לגור שם, קדוש יאמר לו ומצווה גדולה עושה". ואילו הרה"ג דב ליאור שליט"א כתב: "...ולכן, כל מי שיכול להישאר הוא מקדש שם שמיים ועושה מצווה גדולה למען עם ישראל כולו".

הסובל מעוונות של בני ישראל, והוא אמר בענוות קודשו, שאינו רוצה שמשיח יצטרך לסבול בגלל חטאיו, אבל באמת קיבל על עצמו זאת להקל מייסוריו של משיח. ובשעה שקיבל הייסורים על עצמו התנה שזה יהיה בימות החול, ואכן, בשבת וביום טוב לא היו לו ייסורים, והוא זיכר את גופו ומסר נפשו בחיים חיותו בכל רגע למען כבוד ה', וגופו ונשמתו היו כלפיד אש ונתקדשו בקדושת המלאכים, עד שהיה כל גופו נשמה בלי גוף".

■ מגורים בעיר מופתת

הרב יעקב זיסברג כותב ב"המעין" (טבת תשס"א) מאמר תורני שעניינו, האם מבחינה הלכתית ישנם גבולות אדומים של סיכון, שאזרחים אינם יכולים לקחת על עצמם? האם בכל מצב בטחוני אנו צריכים לעודד את האזרחים לשמור על ביתם?

והנה סיכום ומסקנות:

אין לחייב אדם לגור בעיר ספר כמו שדרות, אך מי שגר ונשאר במקום גם בשעת סכנה מקיים מצווה גדולה.

גם אם לממשלה לא איכפת ששדרות תיהפך לעיר רפאים, נטישת

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

עיצוב ועריכה גרפית:

טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il

גיל ויין
עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net